

prof. dr hab. Władysław Jacek Paluchowski, prof. dr hab. Elżbieta
Małgorzata Hornowska, mgr Piotr Andrzej Haładziński, mgr Lech Adam
Kaczmarek

Kwestionariusz obciążenia pracą - korelaty

Projekt badawczy nr N N106 346440, finansowany przez MNiSzW (lata 2011-2013).

Celem projektu jest określenie trafności oryginalnego (opartego na autorskiej koncepcji zjawiska), wieloskalowego narzędzia (testu psychologicznego) do badania nadmiernego obciążania się pracą (pracoholizmu) – skali KOP. W jego skład wchodzi 78 pozycji (2 pozycje wchodzi jednocześnie do więcej niż jednej skali), grupujących się w cztery skale po 20 pozycji każda. Odwołując się do wyników analizy czynnikowej i biorąc pod uwagę treść poszczególnych pozycji zaproponowano następujące cztery skale Kwestionariusza Obciążenia Pracą: Utrata Kontroli nad Pracą – UKP; Perfekcjonistyczny Styl Pracy – PSP; Ogólne Poglądy na Pracę – OPP; Spostrzegana Opresyjność Organizacji – SOO.

Termin uzależnienia od pracy (*workaddiction*) do literatury naukowej wprowadził Wayne Oates (1971). W swojej książce postawił tezę, że pracoholicy demonstrują w stosunku do pracy takie same kompulsywne zachowania jak alkoholicy w stosunku do alkoholu. Pracoholizm to uzależnienie od pracy; stan, w którym cierpi się na głód pracy (tak samo jak alkoholik cierpi na brak alkoholu), charakteryzujący się brakiem kontroli nad potrzebą wykonywania pracy oraz natrętnymi myślami z nią związanymi, a także występowaniem czegoś na kształt zespołu abstynencyjnego. Pracoholizm to patologia, którą można definiować jako zaburzenie równowagi między pracą a innymi stronami życia.

Jako przyczyny nadmiernego obciążania się pracą można wskazać cechy podmiotowe (osobowość) oraz czynniki lokowane poza jednostką. Jedną z przyczyn może być ucieczka od problemów – różnica pomiędzy pracoholikami a niepracoholikami jest taka, że pracoholicy uciekają przed problemami w

życiu osobistym w pracę, natomiast niezależnione osoby, które także pracują za dużo, lekceważą życie rodzinne z powodu pogoni za sukcesem. Nadmierne obciążenie się pracą może więc być przyczyną lub skutkiem problemów w życiu prywatnym. W poszukiwaniu przyczyn pracoholizmu zwraca się także uwagę na rolę typu osobowości obsesyjno-kompulsywnej. Osoby takie cechuje ciągle zawyżanie wymagań, podejmowanie coraz to nowych wyzwań i celów, nowych obowiązków, krytyczny stosunek wobec innych i oczekiwanie surowego krytycyzmu ze strony innych. Zaburzeniom osobowości typu obsesyjno-kompulsywnego często towarzyszy perfekcjonizm. Badania potwierdzają, że stawianie w procesie wychowawczym wygórowanych wymagań, podkreślanie wagi pracy oraz nacisk na dyscyplinę mają wpływ na powstawanie i utrwalanie postawy pracoholicznej. Nadmiernie wysokie wymagania rodziców dotyczą przede wszystkim osiągnięć, bycia perfekcyjnym w każdej dziedzinie, niezawodności. Miłość rodziców uzależniona jest od sprostania tym wymaganiom. Ważnym czynnikiem są schematy poznawcze występujące u osób uzależnionych od pracy, kształtujące poglądy i bardziej ogólny światopogląd, stanowiący coś na kształt prywatnej „etyki pracy”. Niekiedy ciężka praca spowodowana jest przymusem ekonomicznym (przymusowe związanie z pracą): strachem o utratę pracy powodowanym wysokim wskaźnikiem bezrobocia, wrażeniem zbyt dużej konkurencji i ryzykiem pozostania bez środków utrzymania. Czasami poświęcanie dużej ilości czasu na pracę zawodową wynika z obawy przed zwolnieniem i spowodowane jest chęcią "wykazania się" przed szefami. Czasami to organizacje mogą wspierać pracoholizm swoich pracowników.

W ramach projektu realizowane będą 4 zadania, związane z poszczególnymi skalami Kwestionariusza Obciążenia Pracą. Celem prowadzonych badań planowane jest odnalezienie psychologicznych i demograficznych korelatów pracoholizmu definiowanego poprzez skale KOP. Badania realizowane będą w modelu korelacyjnym; poszukiwać też będziemy zmiennych mediujących (pośredniczących) i moderujących (określających warunki przejawiania się podstawowych zależności). Prowadzone w ramach projektu badania trafności

kwestionariusza pozwolą na zbudowanie spójnego obrazu osoby uzależnionej od pracy, opisywanej za pomocą podskal KOP.